

چکیده

این پژوهش با هدف تعیین نقش فرهنگ پژوهشی و خودکارآمدی پژوهشی در پیش‌بینی اضطراب پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی انجام شد. روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه یاسوج در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بود. ۳۴۳ نفر به عنوان گروه نمونه پژوهش با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات شامل پرسشنامه محقق ساخته فرهنگ پژوهشی، پرسشنامه خودکارآمدی پژوهشی بیوکوزتورک (۲۰۱۱) و پرسشنامه اضطراب پژوهش غلامی بورنگ و همکاران (۱۳۹۶) بوده است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد. نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان داد بین فرهنگ پژوهشی ($r = -0.341$)؛ $r = -0.358$) و خودکارآمدی پژوهشی ($r = -0.358$)؛ $r = -0.358$) با اضطراب پژوهشی ارتباط منفی معناداری وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد متغیرهای پیش‌بین می‌توانند ۳۳/۳ درصد از تغییرات اضطراب پژوهشی را پیش‌بینی کنند؛ بنابراین، به منظور کاهش سطح اضطراب پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی پیشنهاد می‌شود در زمینه فرهنگ پژوهشی و خودکارآمدی پژوهشی مداخلات لازم انجام شود.

■ واژگان کلیدی

فرهنگ پژوهشی، خودکارآمدی پژوهشی، اضطراب پژوهشی

نقش فرهنگ پژوهشی و خودکارآمدی پژوهشی

در پیش‌بینی اضطراب پژوهشی دانشجویان

شیرین روستایی

دانشجوی کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.
shirinroosta@gmail.com

علی تقوایی نیا

دانشیار روان‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران (نویسنده مسئول)
taghvaei.ali2@gmail.com

فریبرز نیکدل

دانشیار روان‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.
fnikdel@yu.ac.ir

مقدمه

با وجود پژوهش‌های بسیاری که در چند دهه گذشته در حوزه سبب‌شناسی و تبیین پدیدآیی اضطراب شده، تاکنون الگویی قوی و جامع که بتواند پیامدهای متعدد این سازه گسترده و مؤلفه‌های مرتبط با آن را تبیین کند، به دست نیامده است. حضور در محیط‌های آموزشی همواره برای بسیاری از دانشجویان با سطوح گوناگونی از اضطراب همراه است (غلامی بورنگ، مهram و کارشکی، ۱۳۹۶) و در حوزه تحصیلات تکمیلی نیز اخیراً توجهات به سوی این نکته که عملکرد پژوهشی دانشجویان تحت تأثیر برخی عوامل از جمله اضطراب کاهش پیدا کرده، معطوف گشته است (روستایی، تقوایی‌نیا و نیکدل، ۱۴۰۰). از آن مهم‌تر در کنار پیچیدگی ارتباط میان اضطراب پژوهشی و کارکردهای روانی، شکست در دستیابی به سازگاری موفقیت‌آمیز در این حوزه، پیش‌بینی‌کننده مهمی برای دیگر حوزه‌های سلامت رفتاری و روانی از قبیل رفتارهای مشکل‌آفرین و یا فعالیت‌های غیراخلاقی است (گرابر و مچامر^۱، ۲۰۰۰). از این رو، شناسایی عوامل مؤثر بر اضطراب پژوهشی در دانشجویان حوزه تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌ها از اهمیت بسزایی برخوردار است و تلویحات مهمی را در راستای فرهنگ تعلیم و تربیت و سیاست‌گذاری‌های آموزشی جهت دستیابی به اهداف مهم تربیتی به همراه خواهد داشت. انجام پژوهش بخش مهمی از برنامه تحصیلات تکمیلی به حساب می‌آید و یکی از مهم‌ترین مقوله‌های مورد توجه در آموزش دانشگاه‌ها نیز توجه به موضوع آموزش مبتنی بر پژوهش و چگونگی اجرای آن است (گراوند و پاک‌مهر، ۱۴۰۰). در دوره تحصیلات تکمیلی، اخذ مدرک تحصیلی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی منوط به انجام پژوهش و ارائه گزارش آن است. برخی از دانشجویان در مقابل این الزامات به صورت فعالانه تلاش می‌کنند روش‌های صحیح انجام پژوهش را بیاموزند؛ در مقابل، برخی دیگر از دانشجویان رویکردهای مختلفی همچون انجام منفعلانه پژوهش، استفاده از خدمات مؤسسه‌ای و یا سرقت علمی را پیش می‌گیرند (کندی، ویلیام و آسودایک^۲، ۲۰۲۰). اتخاذ این رویکردهای نامناسب برای انجام پژوهش و گاهی عدم توانایی برای انجام آن، دانشجویان تحصیلات تکمیلی را در معرض اضطراب پژوهشی^۳ قرار می‌دهد. اضطراب پژوهش به عنوان احساس ترس و عدم

1. Graber & Machamer
 2. Kennedy, Williams & Asodike
 3. research anxiety

اطمینان در ارتباط با انجام پژوهش و تولید علمی معتبر تعریف می‌شود؛ به عبارت دیگر، اضطراب پژوهش شامل هرگونه احساس ترس و پریشانی در طی فرآیند تولید علم، انتخاب موضوع برای انجام پژوهش و یا بازخورد از جامعه علمی است (ماتوک^۱، ۲۰۲۰). از این رو، شناسایی عوامل مؤثر بر اضطراب پژوهشی لازم و ضروری است.

بررسی شواهد علمی مبین آن است که اضطراب پژوهشی تحت تأثیر فرهنگ پژوهشی دانشگاه‌ها و محیط‌های علمی و تحصیلی قرار می‌گیرد (کارشکی، سعیدی و حجازی، ۱۳۹۶؛ گین، کوپر و برونل^۲، ۲۰۲۰). فرهنگ پژوهش ارزش‌ها و ایده‌های میان‌رشته‌ای را شامل می‌شود و شرایطی را فراهم می‌کند تا محققان بتوانند خود را به عنوان افراد برخوردار از ظرفیت‌های پژوهش شکوفا سازند (نائورین و ادیب^۳، ۲۰۱۴). در واقع فرهنگ پژوهشی در برگیرنده فرهنگ حاکم بر دانشگاه، برخوردار از حمایت‌های لازم از سوی دانشگاه، کیفیت دوره‌های پژوهشی، تمایل به انجام پژوهش، تجربه مشارکت در گروه‌های پژوهشی در حوزه تخصصی خود، منابع کتابخانه‌ای و دسترسی به سایر منابع است (سالو و همکاران، ۲۰۱۲؛ حیدری، کشاورزی و مزروقوی، ۱۳۹۸). در سلسله مراتب فرهنگ پژوهشی، هدف پژوهش که آنی و کوتاه‌مدت است به عنوان پایین‌ترین سطح، نتایج از قبل اکتساب شده در سطوح میانی و ایدئال‌های یک پژوهش در بالاترین سطح قرار گرفته است (ارچر^۴، به نقل از باقری مهبیاری، اکبری بورنگ و فاتح، ۱۳۹۸). پیامد فرهنگ پژوهشی در هر جامعه ایجاد روحیه پژوهشی برای انجام پژوهش اصیل در آموزش عالی است (سینامون و ریورا^۵، ۲۰۲۱) و داشتن روحیه پژوهشگری منجر به کنجکاو و تمایل به انجام پژوهش در دانشجویان می‌گردد (اکبسی و اردم^۶، ۲۰۲۰). برای این که فرهنگ پژوهش در یک محیط علمی وجود داشته باشد و حفظ گردد، تعهد پایدار برای ارزش‌گذاری به کنجکاو و پرسشگری، احترام دوجانبه و حمایت، تمایل به پذیرفتن ایده‌های جدید و توانایی باز بودن به روش‌ها و ایده‌های غیرقابل پیش‌بینی لازم است (دریاپور، درتاج، عباس پور و همکاران، ۱۳۹۹). اگر جامعه‌ای بخواهد نظام اقتصادی، صنعتی و اجتماعی خویش را دگرگون سازد و آن را با نیازمندی‌های نوین

1. Matook
2. Gin, Cooper & Brownell
3. Naoreen & Adeeb
4. Archer
5. Cinnamon & Rivera
6. Ekici & Erdem

سازگار کند، اساس و مبنای آن پژوهش است (دهقان، عزیزیان و بهتاج، ۱۳۹۸؛ وایت و دیوی^۱، ۲۰۲۰). اشاعه فرهنگ علمی و پژوهشی در آموزش عالی بستر لازم را در تحول سایر بخش‌ها فراهم می‌آورد و به همین دلیل دولت‌ها و بسیاری از نهادهای مرتبط به آن در دنیا رسالت خود را از آموزش محوری به پژوهش محوری تغییر داده‌اند. در واقع فرهنگ پژوهشی ساختاری است که به ما اجازه می‌دهد که دریابیم پژوهش یک رفتار قابل یادگیری و آموزش است و نقش ارزشمندی در حل مسائل دارد (جسیکا و لوری^۲، ۲۰۲۰). از شاخصه‌های فرهنگ پژوهشی می‌توان به تفکر نقاد و خلاق، ارزیابی، استنتاج، کاوشگری، تحلیل، روشمندی، طرح و حل مسئله، دانش کاربردی، سؤال کردن و تجربه کردن اشاره کرد (احمدی و فخرائی، ۱۴۰۱).

در صورت بسترسازی این شرایط، زمینه برای توسعه تولیدات علمی فراهم خواهد شد و اضطراب پژوهش در دانشجویان کاهش می‌یابد. در همین راستا، مهاراجان، راجیاه، تام^۳ و همکاران (۲۰۱۷) به بررسی عوامل مؤثر بر اضطراب پژوهشی در بین دانشجویان داروسازی در دوره تحصیلات تکمیلی پرداختند و نشان دادند فرهنگ پژوهشی حاکم بر دانشگاه اضطراب پژوهشی را پیش‌بینی می‌کند. علاوه بر این، سنل، ییلدیز، اولاس^۴ و همکاران (۲۰۱۷) در پژوهشی با دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری رشته ترتیب بدنی و ورزش دریافتند اضطراب پژوهشی ارتباط معناداری با فرهنگ پژوهشی ادراک شده دارد. در نتیجه، فرهنگ پژوهشی حاکم بر محیط‌های علمی به خصوص دانشگاه‌ها می‌تواند موجب کاهش اضطراب پژوهشی دانشجویان شود.

از سویی دیگر، فرهنگ پژوهشی مثبت می‌تواند موجب افزایش خودکارآمدی پژوهشی شود (گراناسی، پریمیانا و افندی^۵، ۲۰۱۷؛ حیدری و همکاران، ۱۳۹۸). همچنین، شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد با بهبود خودکارآمدی پژوهشی، اضطراب پژوهشی نیز کاهش می‌یابد (واجید و جامی^۶، ۲۰۲۰؛ پوربرات و همکاران، ۱۴۰۰). خودکارآمدی به باور شخص در مورد توانایی‌هایش اطلاق می‌شود (بندورا^۷، ۲۰۰۳). خودکارآمدی پژوهشی به معنای

1. White & Deevy Jessica C. H & Lori
2. White & Deevy Jessica C. H & Lori
3. Maharajan, Rajiah & Tam
4. Senel, Yildiz & Ulas
5. Garnasih, Primiana & Effendi
6. Wajid & Jami
7. Bandura

ارزیابی و اطمینان به خود نسبت به انجام تکالیف پژوهشی از ابتدای پژوهش یعنی شکل‌گیری و برنامه‌ریزی برای طرح اولیه تا نگارش و چاپ مقاله است. (لی، ۲۰۰۸). در این راستا باید افزود که زمینه‌سازی یک طرح پژوهش تا انجام فرآیند نوشتن و چاپ آن تحت تأثیر ساختار انگیزشی نویسندگان و باور آنان درباره ماهیت نوشتن و ساختار یک نگارش خوب قرار می‌گیرد (حیدری و همکاران، ۱۳۹۸). در ادبیات پژوهشی، خودکارآمدی پژوهشی برای ارزیابی احساس توانایی افراد برای انجام موفق پژوهش‌های علمی استفاده می‌شود (سنگ، کارلون و کراس^۱، ۲۰۲۰). برخی شواهد موجود در ادبیات پژوهشی مبین آن است که خودکارآمدی می‌تواند موجب تعدیل اضطراب پژوهشی شود. برای مثال، اوباسکی و آگو^۲ (۲۰۱۹) در مطالعه‌ای با دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده‌های آموزشی نیجریه دریافتند خودکارآمدی پژوهشی ارتباط معکوسی با اضطراب پژوهشی دارد و می‌تواند موفقیت در درس روش تحقیق را پیش‌بینی کند. نتایج پژوهش ساوتل، بریو و کرامر^۳ (۲۰۱۳) هم نشان داد دانشجویانی که از خودکارآمدی بالاتری برخوردار بودند، اضطراب پژوهشی کمتری داشتند و بر عکس. دانشجویانی که به توانمندی‌های پژوهشی خود ایمان دارند، در فرایند پژوهش، با قدرت افزون‌تری پیش می‌روند و موفقیت‌های بیشتری را تجربه می‌کنند و از این رو، کنجکاو‌ی بیشتری برای شروع و انجام پژوهش‌های جدید دارند. در حالی که دانشجویانی که توانمندی‌های خود را باور ندارند و در روند پژوهش، احساس ناکارآمدی و ناشایستگی می‌کنند؛ غالباً از اضطراب بیشتری رنج می‌برند و فعالیت‌های پژوهشی خود را نیمه‌تمام رها می‌کنند (یانگ و همکاران، ۲۰۲۰؛ به نقل گراوند و پاک‌مهر، ۱۴۰۰؛ غلام‌پور و رستمی‌نژاد، ۱۳۹۹).

به‌طور کلی، یکی از زیربنایی‌ترین فعالیت‌ها در امر پویایی و پیشرفت هر جامعه، پرداختن به فعالیت‌های پژوهشی توسط دانشجویان است؛ اما معمولاً برای انجام این اقدام ارزشمند، موانعی وجود دارد. نگرش مثبت دانشجویان تحصیلات تکمیلی به پژوهش و توسعه مهارت‌های پژوهشی آنها از اهداف مهم آموزش عالی کشورها است که در این میان کاهش اضطراب پژوهشی دانشجویان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. اهمیت پژوهش حاضر در این است که برخی از شواهد علمی تأکید دارند میزان اضطراب پژوهش در

1. Seng, Carlon & Cross
 2. Obaseki & Agu
 3. Sawtell, brewe & Kramer

دانشجویان رشته‌های علوم رفتاری به مراتب بالاتر از سایر رشته‌های تحصیلی است که این مسئله بیش از همه از مشکلات دانشجویان در زمینه آمار نشئت می‌گیرد. این مسئله موجب می‌شود دانشجویان رشته‌های علوم رفتاری تمایل کمتری به انجام پژوهش داشته باشند و کیفیت تولیدات علمی آنها کاهش یابد (اوتاچی و بنر^۱، ۲۰۲۰).

جوامعی که به مسئله تحقیق و پژوهش توجه خاصی داشته و به طور جدی به آن پرداخته‌اند، توانسته‌اند به رشد اقتصادی، فرهنگی و صنعتی قابل قبولی دست یابند. چشم‌انداز رشد علمی کشور و جایگاه علمی در چشم‌انداز ۱۴۰۰ حاکی از فاصله‌ای جدی بین وضع موجود و وضع مطلوب است؛ از این رو تسریع در تحقق تربیت پژوهشگران و دانش‌آموختگان موردنیاز کشور پدیده‌ای ارزشمند است که این مهم، از طریق ایجاد نظام آموزشی کارا با ساختاری پژوهش محور حاصل می‌شود (گراوند و پاک‌مهر، ۱۴۰۰). سؤال اصلی پژوهشی حاضر این است که آیا فرهنگ پژوهشی و خودکارآمدی پژوهشی می‌توانند اضطراب پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی را پیش‌بینی کنند؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر با توجه به نحوه گردآوری داده‌ها جزء تحقیقات توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه یاسوج در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ بودند که تعداد آنها بر اساس گزارش معاونت آموزشی دانشگاه، بیش از ۲۰۰۰ نفر برآورد شد. برای تعیین حجم نمونه از جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) استفاده شد. بر اساس این جدول و با توجه به حجم جامعه آماری، حجم نمونه مورد نیاز ۳۲۲ نفر برآورد شد. گفتنی است که دانشگاه یاسوج شامل چهار دانشکده بزرگ ادبیات و علوم انسانی، فنی و مهندسی، علوم پایه و کشاورزی در شهر یاسوج مرکز استان کهگیلویه و بویراحمد و دو دانشکده اقماری نفت و گاز گچساران و صنعت و معدن چرام در خارج از این شهر و واقع در استان است. این دانشکده‌ها دربرگیرنده ۳۰ گروه آموزشی است.

با در نظر گرفتن این احتمال که برخی از پرسشنامه‌ها حاوی داده‌های پرت خواهد بود، ۳۵۰ پرسشنامه در بین اعضای جامعه آماری توزیع شد. با توجه به شیوع اپیدمی بیماری کرونا و متعاقب آن تعطیلی دانشکده‌ها، مراجعه حضوری و نمونه‌گیری تصادفی

امکان‌پذیر نبود. از این رو، نمونه‌گیری با روش غیر تصادفی و در دسترس انجام شد. معیارهای ورود به مطالعه عبارت بودند از: تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد یا دکتری و اشتغال به تحصیل در دانشگاه یاسوج. افزون بر این، اشتغال به تحصیل در دوره‌های «آموزش محور» کارشناسی ارشد یا دکتری به عنوان معیار خروج در نظر گرفته شد. شایان ذکر است پس از گردآوری اطلاعات، ۷ پرسشنامه به دلیل الگوی پاسخ‌دهی تکراری و داده‌های پرت از روند بررسی کنار گذاشته شدند و در نهایت ۳۴۳ پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت.

به منظور گردآوری اطلاعات، پرسشنامه‌های پژوهش در بین افراد گروه نمونه پژوهش، توزیع گردید. ابتدا به کلیه افراد در رابطه با پژوهش توضیحاتی ارائه گردید. در این توضیحات تا جایی که سوگیری ایجاد نکند، افراد شرکت‌کننده در جریان روند پژوهش قرار گرفتند. به دلیل گستردگی شیوع بیماری ویروسی کرونا پرسشنامه‌ها در برنامه تحت وب گوگل فرم (Google Form) بارگذاری شد و لینک پرسشنامه به صورت هم‌زمان برای کلیه دانشجویان تحصیلات تکمیلی (تا رسیدن حجم نمونه به تعداد برآورد شده) ارسال گردید. گفتنی است با توجه دسترسی آسان به شبکه اجتماعی واتس‌آپ و عمومیت آن، لینک پرسشنامه از طریق این شبکه اجتماعی ارسال شد. علاوه بر این، لینک پرسشنامه در گروه‌های عمومی و آموزشی دانشگاه در شبکه اجتماعی تلگرام نیز منتشر گردید. برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه‌های زیر استفاده شد.

پرسشنامه فرهنگ پژوهشی: برای سنجش فرهنگ پژوهشی از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. این پرسشنامه بر اساس مبانی نظری مطالعه دریاپور، درتاج، عباس پور و همکاران (۱۳۹۹) تدوین شد. بر اساس این مطالعه، پرسشنامه دارای ۷ بعد شامل صلاحیت‌های پژوهشگری (سؤالات ۱-۳)، عوامل خانوادگی (سؤالات ۴-۶)، عوامل آموزشی (سؤالات ۷-۱۰)، جو دانشگاه (سؤالات ۱۱-۱۳)، فرهنگ مشوق پژوهشگری (سؤالات ۱۴-۱۵)، عوامل مالی - سازمانی (سؤالات ۱۵-۱۹) و عوامل اجتماعی - فرهنگی (سؤالات ۲۰-۲۱) و در مجموع در ۲۱ سؤال تدوین شد. روایی محتوایی پرسشنامه توسط اساتید مورد تأیید قرار گرفت. افزون بر این، پیش از انجام پژوهش، پرسشنامه در بین ۸۳ نفر از دانشجویان توزیع شد و همسانی درونی آیتم‌های پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۳ ارزیابی شد.

پرسشنامه خودکارآمدی پژوهشی: برای سنجش خودکارآمدی پژوهشی از پرسشنامه بیوکوزتورک^۱ (۲۰۱۱) استفاده شد. این پرسشنامه شامل ۱۸ سؤال است که بر اساس مقیاس لیکرت ۵ گزینه‌ای از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) امتیازدهی می‌شود. دامنه نمرات کسب‌شده در این پرسشنامه بین ۱۸ تا ۹۰ متغیر است. پرسشنامه دارای سه زیرمقیاس خودکارآمدی شناخت مسئله (شامل سؤالات ۱، ۲، ۳، ۴ و ۸)، خودکارآمدی روش‌شناسی (شامل سؤالات ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳ و ۱۴) و خودکارآمدی گزارش‌نویسی (شامل سؤالات ۵، ۶، ۷، ۱۵، ۱۶، ۱۷ و ۱۸) است. هنجاریابی این پرسشنامه در ایران توسط سهرابی، بختی و صالحی (۱۳۹۶) انجام شد. در ابتدا به روش ترجمه باز ترجمه به فارسی ترجمه شد. جمعیت مورد مطالعه، دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی ایران بودند. جهت جمع‌آوری داده‌ها از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شد؛ و روایی محتوا به کمک نظرات ۱۵ نفر از متخصصین آشنا با آموزش روایی صورتی و نیز با استفاده از نظرات ۱۵ نفر از جمعیت هدف، بررسی و مورد ارزیابی و اصلاح قرار گرفت. سپس پرسشنامه در بین جمعیت مورد مطالعه (۱۵۰ نفر) توزیع شد و با استفاده از داده‌های جمع‌آوری‌شده روایی سازه آن مورد سنجش قرار گرفت. تمامی گویه‌های ابزار، چند بار متوالی، مورد بازنگری و اصلاحات ضروری قرار گرفتند. میزان همسانی درونی آیتم‌های پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ برای نمره کلی و زیرمقیاس‌های خودکارآمدی شناخت مسئله، خودکارآمدی روش‌شناسی و خودکارآمدی گزارش‌نویسی به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۷۶، ۰/۷۳ و ۰/۷۹ به دست آمد. پایایی باز-آزمایی این مقیاس نیز ۰/۶۷ محاسبه شد که بیانگر مناسب بودن شاخص‌های روایی و پایایی این مقیاس است.

پرسشنامه اضطراب پژوهشی: برای سنجش اضطراب پژوهشی از پرسشنامه اضطراب پژوهش غلامی بورتگ و همکاران (۱۳۹۶) استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۴۰ آیتم است و هر آیتم بر اساس طیف لیکرت ۴ گزینه از خیلی کم (۱) تا خیلی زیاد (۴) نمره‌گذاری می‌شود. یافته‌ها نشان داد که تحلیل عاملی، تنها از یک عامل حمایت می‌کند. در نهایت، چهل عبارت انتخاب شد که روی هر عبارت حداقل بار عاملی، ۰/۳ داشت. روایی همگرا و واگرایی ابزار، از طریق مطالعه همبستگی با آزمون‌های اضطراب حالت و صفت اسپیل برگر و عزت‌نفس کوپر اسمیت بررسی شد. میزان همبستگی بین عزت‌نفس و اضطراب از پژوهش، ۰/۶۳- و میزان همبستگی بین اضطراب حالت و صفت اسپیلبرگر و اضطراب

از پژوهش، ۰/۶۵ مشاهده شد. پایایی مقیاس از طریق آلفای کرونباخ، ۰/۸۷ و از روش باز آزمایی با یک هفته فاصله از اجرای مقدماتی، ۰/۷۶ مشاهده شد. پس از ورود اطلاعات در نرم افزار، داده‌های وارد شده از نظر پاسخ‌دهی بر اساس الگوی مشخص و تکراری، داده‌های از دست رفته، عدم همخوانی بین سؤالات مختلف و داده‌های پرت مورد بررسی قرار گرفت. داده‌های کدگذاری و ثبت شده با نرم افزار SPSS نسخه ۲۱ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌های پژوهش، از آزمون ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد. افزون بر این، پیش از تحلیل استنباطی فرضیه‌ها، پیش فرض‌های مورد نیاز نیز با استفاده از آزمون‌های کولموگروف - اسمیرنوف (برای بررسی نرمال بودن توزیع متغیرهای پژوهش)، آزمون کولینیریتی^۱ (برای بررسی خطی بودن روابط متغیرهای پیش‌بین با متغیر ملاک)، آزمون هم خطی یا چندگانگی خطی (با شاخص‌های تحمل و عامل تورم واریانس) و آزمون دوربین - واتسون (برای بررسی استقلال خطاها) استفاده گردید. افزون بر این، سطح معنی‌داری در این مطالعه ۰/۰۵ در نظر گرفته شده است.

یافته‌های پژوهش

در مجموع ۳۴۳ نفر در این پژوهش شرکت کرده بودند که اکثر شرکت‌کنندگان معادل ۵۶/۹ درصد (۱۹۵ نفر) زن بودند. علاوه بر این، اکثر شرکت‌کنندگان در دامنه سنی ۲۳-۲۷ سال (۴۹/۳٪) و از دانشکده علوم پایه بودند.

جدول ۱: فراوانی و درصد فراوانی جنسیت شرکت‌کنندگان

متغیر	فراوانی	درصد
جنسیت		
مرد	۱۴۸	۴۳/۱
زن	۱۹۵	۵۶/۹
دامنه سنی		
۲۳-۲۷ سال	۱۶۹	۴۹/۳
۲۸-۳۲ سال	۱۴۴	۴۲/۰

متغیر	فراوانی	درصد
۳۳-۳۷ سال	۲۲	۶/۴
۳۸-۴۲ سال	۸	۲/۳
دانشکده		
فنی و مهندسی	۹۱	۲۶/۵
علوم پایه	۹۲	۲۶/۸
علوم انسانی	۸۶	۲۵/۱
کشاورزی	۷۴	۲۱/۶

شاخص‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش در جدول ۲ ارائه شده است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از آزمون همبستگی پیرسون و آزمون تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد.

۱۷۰

جدول ۲: شاخص‌های توصیفی متغیر اضطراب پژوهشی

متغیر	کمینه	بیشینه	میانگین	انحراف معیار
اضطراب پژوهشی	۹۰	۱۴۳	۱۱۷/۰۸	۱۱/۴۷
خودکارآمدی شناخت مسئله	۵	۲۰	۱۰/۸۷	۳/۷۳
خودکارآمدی روش‌شناسی	۶	۲۰	۱۰/۵۹	۳/۶۱
خودکارآمدی گزارش‌نویسی	۷	۲۷	۱۷/۸۰	۴/۷۶
خودکارآمدی پژوهشی	۱۸	۶۳	۳۹/۲۶	۱۰/۴۰
صلاحیت‌های پژوهشگری	۶	۱۹	۱۰/۷۲	۲/۵۵
عوامل خانوادگی	۳	۱۶	۱۱/۴۵	۲/۵۶
عوامل آموزشی	۱۲	۲۶	۱۸/۰۳	۲/۷۱
جو دانشگاه	۶	۱۹	۱۲/۹۰	۲/۷۸
فرهنگ مشوق پژوهشگری	۲	۱۷	۸/۵۶	۲/۸۵
عوامل مالی - سازمانی	۱۴	۲۷	۲۰/۲۴	۲/۹۷
عوامل اجتماعی - فرهنگی	۲	۱۷	۸/۳۶	۳/۴۸
فرهنگ پژوهشی	۶۷	۹۹	۸۳/۴۸	۶/۱۵

آزمون‌های مذکور به عنوان آزمون‌های پارامتری دارای پیش‌فرض‌هایی هستند که پیش از تحلیل استنباطی سنجش و ارزیابی شدند. یکی از پیش‌فرض‌ها، نرمال بودن توزیع متغیرهای پژوهش است که از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف برای سنجش برازش داده‌های متغیرهای پیش‌بین و ملاک استفاده شد. طبق نتایج به دست آمده، هیچ‌یک از نمرات متغیرها از منحنی نرمال اختلاف زیادی ندارند ($P > 0/05$) که نشان‌دهنده نرمال بودن توزیع متغیرهای پژوهش است. پیش‌فرض دوم، خطی بودن رابطه بین متغیر ملاک و یک متغیر پیش‌بین است زمانی که تمام متغیرهای پیش‌بین دیگر ثابت نگه داشته می‌شوند. سطح معناداری آزمون F برای سنجش خطی بودن رابطه متغیرهای پیش‌بین با ملاک، کوچک‌تر از مقدار آلفای تعیین شده ($\alpha = 0/05$) شده است. این نتیجه، صحت خطی بودن رابطه متغیرهای مورد بررسی را تأیید می‌کند. پیش‌فرض دیگر تحلیل رگرسیون عدم همبستگی زیاد بین متغیرهای پیش‌بین است (چندگانگی خطی) که به‌منظور بررسی آن از دو آماره رواداری یا تحمل و عامل تورم واریانس استفاده شد. تحلیل داده‌ها نشان داد پدیده چندگانگی خطی بین متغیرهای مستقل وجود ندارد، زیرا میزان رواداری نزدیک به یک و میزان عامل تورم واریانس کمتر از دو است؛ بنابراین با رعایت پیش‌فرض‌های آزمون همبستگی و تحلیل رگرسیون استفاده از این آزمون‌ها جهت بررسی فرضیه‌های پژوهش بلامانع است. جهت بررسی رابطه خودکارآمدی پژوهشی با اضطراب پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی، با توجه به برآورده شدن پیش‌فرض‌های آزمون پارامتری، از آزمون ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون استفاده شده است.

جدول ۳: ارتباط بین خودکارآمدی پژوهشی با اضطراب پژوهشی

متغیر	اضطراب پژوهشی
خودکارآمدی شناخت مسئله	-۰/۳۲۵
خودکارآمدی روش‌شناسی	-۰/۳۰۰
خودکارآمدی گزارش‌نویسی	-۰/۳۵۰
خودکارآمدی پژوهشی	-۰/۳۵۸

$$< 0/01^{**}P < 0/05^{*}P$$

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد در سطح اطمینان ۹۹ درصد بین خودکارآمدی شناختی مسئله ($P=0/000$ ؛ $r=-0/325$)، خودکارآمدی روش‌شناسی ($P=0/000$ ؛ $r=-0/300$)، خودکارآمدی گزارش‌نویسی ($P=0/000$ ؛ $r=-0/350$) و نمره کلی خودکارآمدی پژوهشی ($P=0/000$ ؛ $r=-0/358$) با اضطراب پژوهشی رابطه منفی و معناداری وجود دارد. جهت بررسی رابطه فرهنگ پژوهشی با اضطراب پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی، با توجه به برآورده شدن پیش‌فرض‌های آزمون پارامتری، از آزمون ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون استفاده شده است.

جدول ۴. ارتباط بین فرهنگ پژوهشی با اضطراب پژوهشی

متغیر	اضطراب پژوهشی
صلاحیت پژوهشگری	-۰/۱۵۵
عوامل خانوادگی	-۰/۰۲۹
عوامل آموزشی	-۰/۱۴۶
جو دانشگاه	۰/۰۳۳
فرهنگ مشوق پژوهشگری	-۰/۲۳۷
عوامل مالی - سازمانی	-۰/۲۴۱
عوامل اجتماعی - فرهنگی	۰/۰۷۸
فرهنگ پژوهشی	-۰/۳۴۱

$$< 0.01^{**}P < 0.05^* P$$

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد در سطح اطمینان ۹۹ درصد بین صلاحیت پژوهشگری ($P=0/000$ ؛ $r=-0/155$)، عوامل آموزشی ($P=0/000$ ؛ $r=-0/146$)، فرهنگ مشوق پژوهشگری ($P=0/000$ ؛ $r=-0/237$)، عوامل مالی - سازمانی ($P=0/000$ ؛ $r=-0/241$) و نمره کلی فرهنگ پژوهشی ($P=0/000$ ؛ $r=-0/341$) با اضطراب پژوهشی رابطه منفی و معناداری وجود دارد. علاوه بر این، بین عوامل خانوادگی ($P=0/595$ ؛ $r=-0/029$)، جو دانشگاه ($P=0/000$ ؛ $r=0/033$) و عوامل اجتماعی - فرهنگی ($P=0/078$ ؛ $r=0/078$) با اضطراب پژوهشی رابطه معناداری مشاهده نشد.

جدول ۵. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه برای پیش‌بینی اضطراب پژوهشی

متغیرهای پیش‌بین	B	β	T	Sig.	R	R ²	F	Sig.
(ثابت)	۱۲۸/۶۱۸	-	۸/۶۹۵	۰/۰۰۰**	۰/۴۰۰	۰/۱۳۲	۵/۷۳۸	۰/۰۰۰**
خودکارآمدی شناخت مسئله	-۰/۵۱۲	-۰/۱۶۷	-۲/۲۵۸	۰/۰۲۵*	-	-	-	-
خودکارآمدی روش‌شناسی	-۰/۱۸۰	-۰/۰۵۷	-۰/۷۱۹	۰/۴۷۳	-	-	-	-
خودکارآمدی گزارش‌نویسی	-۰/۴۸۹	-۰/۲۰۳	-۲/۲۷۳	۰/۰۲۴*	-	-	-	-
صلاحیت پژوهشگری	-۰/۱۶۵	-۰/۰۳۷	-۰/۵۳۵	۰/۵۹۳	-	-	-	-
عوامل خانوادگی	-۰/۲۷۸	-۰/۰۶۲	-۱/۱۴۰	۰/۲۵۵	-	-	-	-
عوامل آموزشی	-۰/۳۰۰	-۰/۰۷۱	-۰/۹۷۹	۰/۳۲۸	-	-	-	-
جو دانشگاه	-۰/۱۶۶	-۰/۰۴۰	-۰/۷۶۲	۰/۴۴۷	-	-	-	-
فرهنگ مشوق پژوهشگری	-۰/۲۴۰	-۰/۰۶۰	-۰/۷۵۹	۰/۴۴۹	-	-	-	-
عوامل مالی - سازمانی	-۰/۲۶۲	-۰/۰۶۸	-۰/۷۴۱	۰/۴۵۹	-	-	-	-
عوامل اجتماعی - فرهنگی	-۰/۲۹۴	-۰/۰۸۹	-۱/۶۸۵	۰/۰۹۳	-	-	-	-
فرهنگ پژوهشگری	-۰/۲۱۳	-۰/۱۱۴	-۰/۷۰۳	۰/۴۸۲	-	-	-	-

$$< 0,01^{**}P < 0,05^{*}P$$

برای پیش‌بینی اضطراب پژوهشی بر اساس خودکارآمدی پژوهشی و فرهنگ پژوهشی از آزمون تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد (جدول ۵). ضریب همبستگی چندگانه برابر $R=0/400$ و ضریب تعیین تعدیل شده برابر $R^2=0/132$ محاسبه شد؛ بنابراین، متغیرهای پیش‌بین می‌توانند ۱۳/۲ درصد از تغییرات اضطراب پژوهشی را پیش‌بینی کنند. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، تأثیر متغیرهای خودکارآمدی شناخت مسئله و خودکارآمدی گزارش‌نویسی معنادار شده است؛ اما سایر متغیرهای موجود در مدل به خاطر اینکه سطح معناداری مقدار t آنها بالاتر از ۰/۰۵ است، نشان‌دهنده این است که متغیرهای مذکور در

پیش‌بینی اضطراب پژوهشی تأثیر نداشتند. در تفسیر نتایج این مدل رگرسیونی می‌توان اظهار داشت به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیرهای خودکارآمدی شناخت مسئله و خودکارآمدی گزارش‌نویسی میزان اضطراب پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی به ترتیب به میزان ۲/۲۵۸- و ۲/۲۷۳- انحراف استاندارد تغییر خواهد یافت.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف تعیین نقش فرهنگ پژوهشی و خودکارآمدی پژوهشی در پیش‌بینی اضطراب پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی انجام شد. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد بین خودکارآمدی شناختی مسئله، خودکارآمدی روش‌شناسی، خودکارآمدی گزارش‌نویسی و نمره کلی خودکارآمدی پژوهشی با اضطراب پژوهشی رابطه منفی و معناداری وجود دارد. در مدل رگرسیونی نیز متغیرهای خودکارآمدی شناخت مسئله، خودکارآمدی روش‌شناسی و خودکارآمدی گزارش‌نویسی قدرت تبیین واریانس اضطراب پژوهشی را داشتند. در ادبیات پژوهشی نیز، نتایج پژوهش دهقانی و همکاران (۱۳۹۸)، واجید و جامی^۱ (۲۰۲۰)، اوباسکی و آگو^۲ (۲۰۱۹) با یافته‌های پژوهش حاضر همخوان بود.

در تبیین رابطه معکوس میان سطح اضطراب پژوهشی با سطح خودکارآمدی دانشجویان تحصیلات تکمیلی می‌توان گفت از آنجا که در مقطع تحصیلات تکمیلی تمرکز بر نگارش مقاله در مجلات نمایه شده در پایگاه‌های معتبر بین‌المللی است، از این رو تسلط در حیطه‌های مختلف پژوهش و همچنین، احساس خودکارآمدی در انجام آن از مهم‌ترین مسائلی است که می‌تواند در سطح اضطراب دانشجویان تأثیر داشته باشد (واجید و جامی، ۲۰۲۰). به این ترتیب، یکی از راهکارهای کاهش اضطراب پژوهشی دانشجویان به استناد به نظریه بندورا (۲۰۰۱)، تمرکز بر دانش‌افزایی و افزایش خودکارآمدی پژوهشی آنان است. هنگامی که پژوهشگر احساس خودکارآمدی در حیطه‌های مختلف پژوهش نداشته باشد، مسؤولیت هم نمی‌پذیرد که در نتیجه آن دچار اضطراب می‌شود و این امر سبب افت عملکرد وی می‌گردد. دانشجویان خودکارآمد در برابر سختی‌ها و مشکلات مرتبط با پژوهش فرار نمی‌کنند، بلکه با بردباری و مسؤولیت‌پذیری در راستای حل آن مشکلات تمام توان خود را به کار می‌بندند. از سوی دیگر باورهای دانشجویان نسبت

1. Wajid & Jami
2. Obaseki & Agu

به توانایی خود در زمینه پژوهش یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر انجام پژوهش در بین آنهاست. به عنوان مثال دانشجویانی که نسبت به توانمندی خود برای انجام یک پژوهش، مطمئن نیستند، مضطرب گشته و احساس عدم شایستگی می‌کنند؛ این در حالی است که سایر دانشجویانی که به توانمندی خود اعتقاد دارند، در کار پژوهشی موفق‌ترند (ساوتل و همکاران، ۲۰۱۳). استفاده از فناوری‌های جدید مانند رایانه و اینترنت و همچنین، تسلط بر زبان انگلیسی و مهارت‌های آماری هم می‌تواند دسترسی به منابع و مدارک و همچنین تجزیه و تحلیل داده‌ها را آسان‌تر کند؛ اما جهت بهره‌گیری از مزایای این فناوری‌های جدید، دانشجویان باید احساس خودکارآمدی در این مهارت‌ها داشته باشند (حیدری و همکاران، ۱۳۹۸). از آنجا که احساس اضطراب در حیطه پژوهش، احساس شایع در بین کلیه دانشجویان تحصیلات تکمیلی به شمار می‌رود، بنابراین، خودکارآمدی در این زمینه یکی از عوامل مؤثر در کاهش اضطراب پژوهشی به شمار می‌رود. از سوی دیگر با استناد به باورهای صاحب‌نظران حوزه انگیزشی، یکی از عواملی که می‌تواند اضطراب پژوهشی را کاهش و فرآیندهای تاب‌آوری مرتبط با پژوهش را بالا ببرد، خودکارآمدی است که نقش بنیادی و مهمی را در انواع کارکردهای خودتنظیمی دارا است (بندورا، ۲۰۰۱).

دانشجویانی که سابقه پژوهشی بالایی دارند، اضطراب و دلهره کمتری در فرآیند پژوهش احساس می‌کنند. دلیل این امر به نظر می‌رسد به خاطر خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان باشد. همچنین، طی کردن چندباره مسیر پژوهش باعث شده تا دانشجویان ضمن پیش‌بینی و آشنایی با مشکلات فرآیند و نشر پژوهش، بتوانند در جهت رفع آنها، برنامه‌ریزی‌های لازم را انجام داده و لذا از درگیر شدن با این مشکلات، اضطراب کمتری داشته باشند (واجید و جامی، ۲۰۲۰).

علاوه بر این، نتایج پژوهش حاضر مبین آن بود بین صلاحیت پژوهشگری، عوامل آموزشی، فرهنگ مشوق پژوهشگری، عوامل مالی - سازمانی و نمره کلی فرهنگ پژوهشی با اضطراب پژوهشی رابطه منفی و معناداری وجود دارد. علاوه بر این، بین عوامل خانوادگی، جو دانشگاه و عوامل اجتماعی - فرهنگی با اضطراب پژوهشی رابطه معناداری مشاهده نشد. همسو با این یافته‌ها، غلام پور و رستمی نژاد (۱۳۹۹)، حیدری و همکاران (۱۳۹۸)، گین و همکاران (۲۰۲۰)، مهاراجان و همکاران (۲۰۱۷) و سنل و همکاران (۲۰۱۷) نیز به نتایج مشابهی دست یافتند.

در تبیین نقش فرهنگ پژوهشی بر اضطراب پژوهش می‌توان به احساس قرار گرفتن در فضای رقابتی دانشگاه اشاره کرد؛ به این معنا که هرچه فرد احساس کند که در فضای رقابتی قرار گرفته اضطراب او در انجام فعالیت‌های پژوهشی افزایش می‌یابد. در این میان، دانشجویان احساس می‌کنند که تمرکز نظام آموزشی دانشگاه به جای یادگیری مباحث کاربردی، به سمت افزایش تعداد مقالات رفته است (حیدری و همکاران، ۱۳۹۸). در همین راستا، برخی از استادان از چنین فضایی سوءاستفاده کرده و چاپ مقاله را شرط دادن نمره به دروس می‌دانند که این امر باعث اضطراب در دانشجویان می‌شود و پیامدی جز از بین رفتن انگیزه و خلاقیت آنان را در پی نخواهد داشت (غلام پور و رستمی نژاد، ۱۳۹۹)؛ بنابراین چالش‌هایی از این دست در کنار دیگر مسائل مانند شغل، ازدواج سایر تنش‌های زندگی تحصیلی و خانوادگی، از دغدغه‌های مهم دانشجویان تحصیلات تکمیلی و مهم‌ترین منابع استرس آنهاست. این استرس‌ها در تعاملات و احساسات روان‌شناختی منفی منعکس شده و متعاقباً بر عملکرد پژوهشی این دانشجویان تأثیر می‌گذارد.

از سویی دیگر، حمایت‌های مالی دانشگاه از دانشجویان به عنوان بخشی از فرهنگ پژوهشی برای پژوهش چه از طریق در اختیار گذاشتن امکانات و ابزار لازم و چه به‌وسیله عوامل تشویقی برای تولید علم، می‌تواند اضطراب دانشجویان را کاهش داده و عامل محرکه‌ای برای افزایش پژوهش‌های آنها شود. به نظر می‌رسد رابطه میان پژوهش در سطح دانشگاه‌ها و مسائل مالی رابطه‌ای دو طرفه بوده و افزایش کمیّت و کیفیت تولیدات علمی دانشجویان نیز می‌تواند مزایای مالی فراوانی برای دانشگاه‌ها به دنبال داشته باشد و به آنها در جذب بودجه‌های بیشتر کمک کند (گین و همکاران، ۲۰۲۰).

یکی دیگر از جنبه‌های تأثیر فرهنگ پژوهشی بر اضطراب پژوهشی، کیفیت دانشگاه است. دانشجویانی که در دانشگاه‌های مطرح و دارای رتبه‌های علمی بالاتری تحصیل می‌کنند، به دلیل جو حاکم بر این دانشگاه‌ها و فشار برای تولیدات علمی با کیفیت‌تر، میزان اضطراب بیشتری را تجربه می‌کنند. افزون بر این، فشار از سوی دانشگاه‌ها و جوامع علمی برای تولید علم، یکی از مهم‌ترین عوامل ایجادکننده اضطراب در دانشجویان است که تقریباً در تمامی پژوهش‌های پیشین مورد اشاره قرار گرفته است (کارشکی و همکاران، ۱۳۹۶). نقش و جایگاه پژوهش در ارتقاء علمی دانشجویان و مشخص نبودن انتظارات پژوهشی مراکز علمی و تحقیقاتی از دانشجویان، خود می‌تواند از عوامل افزایش اضطراب پژوهش به شمار رود. به علاوه، هنگامی که دانشجویان خود را در یک محیط حامی و

مشوق دریابند، موانع و مشکلات مسیر پژوهش را با صبر و تحمل بیشتری طی می‌کنند و تمام تلاش خود را به کار می‌گیرند تا به هدف برسند (اکیسی و اردم، ۲۰۲۰). در این راستا، باز هم آیین‌نامه‌ها و قوانین آموزشی و پژوهشی می‌تواند در ایجاد یک محیط مشوق کمک‌کننده باشد. عامل مهم دیگری که می‌تواند در اضطراب پژوهشی نقش داشته باشد، حاکم بودن فرهنگ یادگیری و افزایش میزان مهارت دانشجویان در زمینه‌های مرتبط با پژوهش است؛ بنابراین وزارت علوم، تحقیقات و فناوری می‌باید به فرهنگ پژوهشی مراکز علمی توجه کند و به منظور افزایش جو مثبت برای انجام پژوهش در دانشگاه‌ها گام بردارد. کشورهای توسعه‌یافته، توسعه خود را بیش از هر چیز مدیون تعمیق، گسترش و بالندگی پژوهش می‌دانند و با ایجاد

سازوکار مناسب، تصمیمات خود را متکی بر یافته‌های پژوهشی کرده و بدین‌وسیله موفقیت برنامه‌ها را افزایش داده‌اند؛ بنابراین، یافته‌های این پژوهش به همراه مبانی نظری زیربنای آن، به سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان و مدیران دانشگاهی پیشنهاد می‌کند، آیین‌نامه‌ها، قوانین و مقررات آموزشی و پژوهشی، برنامه‌های کلاسی و شیوه‌های تدریس را به گونه‌ای تدارک ببینند تا در افزایش خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان و همچنین، بهبود فرهنگ پژوهشی دانشجویان مؤثر باشند. تشویق اساتید و بیان انتظاری که آنان از دانشجویانشان دارند موجب دلگرمی، آرامش خاطر و افزایش خودکارآمدی می‌شود و به تبع آن فرهنگ پژوهشی دانشگاه نیز ارتقاء می‌یابد.

یکی از محدودیت‌های پژوهش حاضر، تعطیلی دانشگاه به دلیل بیماری و ویروسی کرونا بود که موجب شد پرسشنامه‌ها به صورت آنلاین در بین دانشجویان توزیع شود. با توجه به تعطیلی دانشگاه و گردآوری آنلاین اطلاعات، نمونه‌گیری به صورت در دسترس انجام شد و تعمیم نتایج به کل دانشجویان با ملاحظات همراه خواهد بود. یافته‌های پژوهش حاضر محدود به دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه یاسوج است و در تعمیم نتایج به دانشجویان کارشناسی یا دانشجویان سایر دانشگاه‌ها لازم است جوانب احتیاط رعایت شود. از آنجا که نتایج پژوهش حاضر نشان داد خودکارآمدی پژوهشی با اضطراب پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی ارتباط دارد پیشنهاد می‌شود کارگاه‌های مهارت پژوهشی در ترم‌های ابتدایی ورود به تحصیلات تکمیلی برگزار شود تا دانشجویان بتوانند با تقویت مهارت‌های فعلی به احساس خودکارآمدی در حیطه‌های مختلف پژوهش برسند. با توجه به ارتباط معناداری که بین فرهنگ پژوهشی دانشگاه و اضطراب پژوهشی دانشجویان

تحصیلات تکمیلی مشاهده شد، پیشنهاد می‌شود آیین‌نامه‌ها و قوانین آموزشی و پژوهشی به گونه‌ای تغییر یابد که موجب تقویت روحیه پژوهشگری در دانشجویان شود و با ایجاد جوی مثبت و سازنده، شرایط لازم برای ورود بدون اضطراب دانشجویان به عرصه پژوهش فراهم شود.

منابع

۱. احمدی، کیومرث و فخراپی، میلاد (۱۴۰۱). رویکردی آسیب‌شناختی به فرهنگ پژوهش معلمان بر اساس روش تحلیل ریشه‌ای علت‌ها. *مطالعات مدیریت و رهبری در سازمان‌های آموزشی*، ۲، ۴(۸)، ۱۱۲-۸۷. doi: 10.30495/mlseo.2023.700154
۲. باقری مهباری، ندا، اکبری بورنگ، محمد و فاتح، محمدرضا (۱۳۹۸). بررسی فرهنگ تحقیقاتی دانشجویان دانشگاه اصفهان. *پیشرفت‌های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش*، ۲، ۱۸، ۱۰۰-۹۴.
۳. پوربرات، سالار، رضانی ثانی، ناهید، حسین‌زاده، امین، شکوری، پویان، سعیدی، احسان، و حارث‌آبادی، مهدی (۱۴۰۰). خودکارآمدی پژوهشی و عوامل مرتبط آن در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی. *علوم پزشکی خراسان شمالی*، ۱۳(۱)، ۴۲-۳۶. doi:10.52547/36-42 nkums.13.1.37، dor: 20.1001.1.20088698.1400.13.1.6.0
۴. حیدری، الهام، کشاورزی، فهیمه، و مرزوقی، رحمت‌الله (۱۳۹۸). بررسی روابط بین فرهنگ تحقیقاتی دانشگاه و خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی: نقش واسطه‌گری توانمندی نگارش علمی. *پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۴۷(۴)، ۲۱-۷. doi: https://doi.org/10.22034/jiera.2020.171291.1801
۵. دریاپور، الهه، درتاج، فریبرز، عباس پور، عباس، سعدی پور، و اسماعیل و دلاور، علی (۱۳۹۹). عوامل مؤثر بر گسترش فرهنگ پژوهش در آموزش ابتدایی: مطالعه‌ای با رویکرد پدیدارشناسی. *روانشناسی مدرسه*، ۹(۱)، ۵۳-۳۰. doi: 10.22098/JSP.2020.901
۶. دهقانی، ماهرخ، عزیزیان، نسرین، و بهتاج، ایوب. (۱۳۹۸). رابطه قابلیت‌های پژوهشی و سواد اطلاعاتی با پیش‌بینی اضطراب پژوهش در بین دانشجویان تربیت بدنی. *رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی*، ۲۴(۱)، ۵۰-۳۹.
۷. روستایی، شیرین. تقوائی‌نیا، علی و نیکدل، فریبرز (۱۴۰۰). پیش‌بینی اضطراب پژوهشی بر اساس کمک طلبی پژوهشی و خودکارآمدی در دوران شیوع ویروس کرونا. *پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۱۵(۵۵): 29-140.15.55.3.1.40-29. doi: 20.1001.1.23831324.1400.15.55.3.1.40-29
۸. سهرابی، زهره. بختی، فریبا، و صالحی، لیلی. (۱۳۹۶). ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس خودکارآمدی پژوهشی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی علوم پزشکی. *پایش*، ۱۶(۴)، ۶۴-۵۷.
۹. غلام پور، میثم، و رستمی نژاد، محمدعلی. (۱۳۹۹). شناسایی میزان و علل اضطراب پژوهشی در دانشجویان: رویکرد آمیخته (مورد مطالعه دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه بیرجند). *مطالعات برنامه درسی آموزش عالی*، ۲۱(۲)، ۱۶۲-۱۳۹. doi: 20.1001.1.25382241.1399.11.21.6.5
۱۰. غلامی بورنگ، فاطمه. مهram، بهروز، و کارشکی، حسین. (۱۳۹۶). ساخت و اعتباریابی مقیاس اضطراب از پژوهش برای دانشجویان. *روان‌پزشکی و روانشناسی بالینی ایران*، ۱(۲۳)، ۹۲-92. doi: nirp.ijpcp.23.1.78/78.10.18869

۱۱. کارشکی، حسین. سعیدی، طلیعه، و حجازی، الهه (۱۳۹۶). بررسی وضعیت کمک طلبی پژوهشی در بین دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد. *پژوهش‌های تربیتی*. ۴ (۳۵)، ۹۳-۱۱۰.
۱۲. گراوند، هوشنگ و حمیده پاک‌مهر. (۱۴۰۰). ارائه مدل علی تأثیر جهت‌گیری‌های انگیزشی و فشارآورهای تحصیلی بر خودکارآمدی پژوهشی نقش واسطه‌ای روحیه پژوهشی. *پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی*، ۹ (۳۳)، ۸۹-۱۰۲. <https://doi.org/10.30473/> .etl.2021.59566.3534. .dor : 20.1001.1.23456523.1400.9.1.6.3
13. Buyukozturk S. Atalay K, Sozgun Z, Kebapçl Ş. (2011). The Development of Research Self-efficacy Scale. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 1, 22-29.
14. Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: An agentic Perspective. *Annual Review of Psychology*, 52, 1-26.
15. Cinnamon, S. A. & Rivera, M. O. (2021). Teaching Disciplinary Literacy through Historical Inquiry: Training Teachers in Disciplinary Literacy and Historical Inquiry Instructional Practices. *The Journal of Social Studies*, Available online 5 April 2021 In Press, Corrected Proof.
16. Ekici, M. & Erdem, M. (2020). Developing Science Process Skills through Mobile Scientific Inquiry of Student Research. *Thinking Skills and Creativity*, 36(S1), 12-20.
17. Garnasih, R. Primiana, I. & Effendi, N. (2017). Strengthening Research Self-Efficacy and Research Productivity through Research Culture Implementation. *J. Mgt. Mkt. Review*, 2(4), 19-26.
18. Gin, L. E. Cooper, K. & Brownell, S. (2020). The Impact of Student Research Anxiety on Undergraduate Biology Students' Intentions to Pursue a Scientific Research Career. *The FASEB Journal*, 34(S1), 1-1.
19. Gruber, E. and Machamer, A. M. (2000). Risk of School Failure as an Early Indicator of other Health Risk Behavior in American High School Students. *Health, Risk, and Society*, 2, 59-68.
20. Jessica C. H & Lori, D. P. (2019). Un/Doing Intersectionality through Higher Education Research. *The Journal of Higher Education*, 90, 3, 347372-.
21. Kennedy, M. G. Williams, E. & Asodike, V. (2020). Anxiety in Writing Research Report Among Graduate Students in Ignatius Ajuru University, Faculty of Education, Rivers State, Nigeria. *Open Journal of Social Sciences*, 8(11), 127-140.
22. Maharajan, M. K. Rajiah, K. Tam, A. M. Chaw, S. L. Ang, M. J. & Yong, M. W. (2017). Pharmacy Students' anxiety Towards Research during their Undergraduate Degree; How to Reduce it? *PloS one*, 12(4), e0176095.
23. Matook, M. E. (2020). The Impactful Research Appointment: Combating Research Anxiety and Library Stereotypes. *The Reference Librarian*, 5, 1-14.
24. Naoreen, B. & Adeeb, M. A. (2014). Investigating Academic Research Culture in Public Sector Universities of Pakistan. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116(2014), 3010-3015.
25. Obaseki, F. N. & Agu, N. (2019). Postgraduate Students' attitude Towards Research, Research Self-efficacy and Research Anxiety as Predictors of their Achievement Scores in a Research Method Course in South-South Nigeria.
26. Otachi, J. & Benner, K. (2020). Understanding and Addressing Research Anxiety in MSW students. *Perspectives on Social Work*, 3, 13, 95-109.
27. Ryan, A. M. & Pintrich, P. R. (1997). "Should I Ask for Help? The Role of Motivation and Attitudes in Adolescents' help Seeking in Math Class. *Journal of educational psychology*, 89(2), 329, DOI:10.1037//0022-0663.89.2.329.
28. Senel, E. Yildiz, M. Ulas, M. & Sahan, H. (2017). The examination of research-related anxiety of students taking master and doctorate degree in the field of physical education and sports. *Sport Journal*, 36, 1-8.

29. Seng, C. Carlon, M. K. J. & Cross, J. S. (2020). Research self-efficacy of Cambodian undergraduate students at province-based universities. *International Journal of Sociology of Education*, 3, 15. 73-82, <https://doi.org/10.17583/rise.2020.4267>.
30. Sawtelle, V. Brewe, E. & Kramer, L. H. (2011). Sequential logistic regression: A method to reveal subtlety in selfefficacy. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 5(4), 731-739
31. Wajid, U. & Jami, H. (2020). Research Self-Efficacy among Students: Role of metacognitive awareness of reading strategies, research anxiety, and attitude towards research. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 271-293.
32. Wiley, C. A. & Kerby, E. E. (2018). Managing research data: Graduate student and post-doctoral researcher perspectives. *Issues in Science and Technology Librarianship*, 12, 33-41.
33. White, P.J. and Deevy, Colin. (2020). Designing an Interdisciplinary Research Culture in Higher Education: A Case Study. *Interchange Journal*, 51(7569), pp 1-27.